

Östanvinden

Nr: 2-2006

Ordförande har ordet:

Ordförande har ordet.

Välkomna till ett nytt läsår och ett nytt men försenat nummer av Östanvinden. Det blir så ibland när det handlar om verksamhet som drivs av ideellt arbetande personer. Men ett fullmatat nummer blir det i alla fall.

Just nu är det spännande vad valresultatet skall bli och vad som händer med bibliotekslagen.

Som det ser ut nu verkar det som man inte tänker röra den. I många kommuner har man gjort eller håller på med att skriva biblioteksplaner. Detta är ett utmärkt tillfälle att lyfta fram skolbiblioteken och vem som är ansvarig för dess utveckling. Under bokmässan kommer det att äga rum ett miniseminarium under titeln "Vi har en plan" med Svensk biblioteks förening och Nationella skolbiblioteksgruppen. Långsamt börjar man se resultat av Baylans uppdrag till Skolverket om utvärdering av skolbiblioteken. Det kommer rapporter utifrån landet att man glädjande nog verkligen tagit tag i detta. Bland annat lär man utbilda samtliga inspektörer i vad ett skolbibliotek skall vara.

Några av oss kommer nog att ses på Bokmässan i Göteborg och många andra träffas väl på årsmötet den 25 september där vi lyssnar på Göran Brolund.

Christer Holmqvist

Innehållsförteckning:

Studiedag Haninge 19 maj	sid 2
Hjälpmedel för skolbiblioteken	sid 5
Rapport från IASL- konf i Lissabon	sid 6
Nationellt centrum för språk-, läs- och skrivutveckling	sid 9
Smått & Gott	sid 10
Lästips	sid 11
Kalendarium	sid 13
Styrelsen	sid 14

Medverkande i detta nr:

Ingrid Bergenudd, Kärrtorps gymn.,
Sthlm
Gun Fredblad, Herrängens skola, Älvsjö
Anita Höglund, Tumba bibliotek,
Botkyrka
Anette Holmqvist, Myndh för
skolutveckl, Sthlm
Christer Holmqvist,
Medieteket, Utbildningsförv. Sthlm
Mona Norin, Johan Skyttes skola, Älvsjö

Studiedag Haninge 19 maj

Fredrika Bremer - gymnasiet

Inbjudan hade lockat deltagare från 12 kommuner, många långväga ifrån. Dagen inleddes med ett besök på gymnasiebiblioteket. Vi var ca 25 personer som under eskort av initiativtagaren Hanna Johansson på Söderbymalmskolans bibliotek, vandrade iväg från pendeltåget under våra paraplyer. Skolan låg fint inbäddad i vårlig grönska och arkitekten Kristian Lindgren har givit byggnaden, som ursprungligen var byggd som sjukhus, ett nytt och inbjudande utseende med en generös entré, påbyggnad i norr och en flott fasad i trä, glas och stål. De olika funktionerna i skolan är grupperade kring ett gemensamt, luftigt och öppet centrum. Det vackert cirkelformade biblioteket utgör en av de funktionerna. I smårum runt biblioteket finns arbetsplatser för eleverna.

Bibliotekarie Matz Flodin, berättade om verksamheten medan vi bänkade oss för förtäring av goda dubbelmackor och drycker. Organisationen består av sex rektorsområden och lika många chefer, var och en med ansvar för sin sektor.

Rörligheten dem emellan är begränsad. Lärarna har därför ganska liten kontakt med biblioteket. Det finns heller inget gemensamt lärarrum utan alla har sina egna små celler s k "visten" och det är där man träffas, lärare och elever inom den egna sektorn. Det småskaliga ger enligt Matz, bra stämning och trygga elever. På det stora centrala torget träffas eleverna när de inte har lektion. Det utgör navet i skolan med bekväma sittmöbler, konstverk, servering mm. Det ligger det en bit från biblioteket på gott och ont.

Skolorna har ca 2.000 elever och biblioteksbudgeten på 300.000 kronor är gemensam och ska räcka till allt. Utlånningssystemet kommer från Axiell och heter Freelib. Eleverna har samma lånekort (pinkod) i hela systemet. Paula Cederwall berättade att de brukar deponera en låda böcker på de olika enheterna upp till ett halvår. När lärarna själva tar initiativ erbjuder bibliotekspersonalen informationssökning och källkritik. Biblioteket har ett bra samarbete med Mediecenter, vars samordnare Gun Kappel bl a ordnar träffar och studiebesök för bibliotekspersonalen.

Eva Fredrikzon

Söderbymalmsskolan

Som alltid när vi är ute och besöker olika bibliotek är det väldigt trevligt och inspirerande på alla vis.

Efter att vi besökt Fredrika Bremer gymnasiet gick vi till Söderbymalmsskolan där Hanna Johansson är skolbibliotekarie sedan 2002. Biblioteket är inrymt i en del av en ljusgård, som tidigare varit en kringbyggd skolgård. Det är inte så stort men välfyllt bibliotek. Litenhets känslan kan bero på att vi just besökt Fredrika Bremer gymnasiet som i sin helhet gav ett stort och ljus intryck på oss. Ljudet från ljusgården hördes in och gjorde att det sällan var tyst.

Hanna berättade om biblioteket, hon pratade en del om det nya bibliotekssystem som Haninges skolor ska övergå till. Personalen i de olika skolorna går utbildning i det allt eftersom.

Hanna skrev utförligt om detta i förra numret av Östanvinden om det är någon som vill veta mer.

När vi lyssnat, tittat och klämt färdigt var det dags för promenad till Haninge centrum där vi bland de olika restaurangerna skulle välja oss en att inta vår lunch på. Vi var några stycken som valde en med Tex- Mex mat, den kan vi rekommendera varmt. Efter detta återstod en programpunkt för dagen och det var Haninge kulturhus, men det skriver någon annan deltagare om.

Tack för en lyckad dag!

Gun Fredblad
Mona Norin

Haninge Kulturhus

Efter skolbesöken var det dags för ett besök på det vackra Kulturhuset. Vi visades runt av Ulla Jerndal. Huset invigdes i december 2002. Byggnaden är verkligen läcker, med stora glasfönster och luftiga ytor.

<http://www.skolbibliotek.se/ost>

Så här kan det se ut i vinterskrud, men nu njöt vi av den vackra utsikten mot grönskan. Temat för byggnaden är också transparens. Pelarna inne i biblioteket föreställer träd. Det är överlag mycket trä i inredningen. Golvet är täckt av kalksten alternativt trä. Fönstren är uppvärmda för att undvika imma. Huset inrymmer inte bara biblioteket. Där finns också en konsthall och konsert- och teaterscen. Närmast ingången finns en cafeteria som även serverar lunchrätter.

Biblioteket har ca 100 000 böcker, ca 1000 - 1500 besökare per dag och ca 1000 utlån. Man satsar mycket på barnverksamheten, både i biblioteket och när det gäller andra kulturverksamheter. I biblioteket finns ett fint litet sagohus med stjärnhimmel, där man kan ha sagostunder och bokprat. Alla klasser i åk 1 bjuds in på information och då får barnen också ett lånekort i en skattkista. Sedan får de återkomma i åk 2 och 4 på bokprat. Tyvärr var det inte alla lärare som hörsammade inbjudan.

Utlåning och återlämning är automatiserat. Den som vill kan få påminnelse per e-post när lånetiden går ut.

Många studenter använder biblioteket och på övervåningen finns det en studieavdelning med tysta smårum. Från hösten kommer också en studiebibliotekarie att finnas tillgänglig vissa tider.

Haninge kommun hade tidigare dåligt rykte p.g.a. kommunens dåliga ekonomi. Givetvis var bygget av Kulturhuset ett omdiskuterat projekt, men jag tror att huset har blivit ett lyft för kommunen. Jag tycker att ni som inte hade möjlighet att följa med ska ta tillfället i akt och titta in där om ni har vägarna förbi - eller varför inte t.o.m. ta en omväg !

Ingrid Bergenudd

<http://www.skolbibliotek.se/ost>

Hjälpmedel för skolbiblioteken

SkolbibliotekÖst har under våren producerat material som vi hoppas kan komma till användning ute i skolbiblioteken, framför allt i målskrivningsarbetet och i det ständigt så aktuella lobbyingsarbetet:

Stöd och inspiration för målskrivningsarbete

Två stockholmsbibliotekarier Eva Fredrikzon på Enskilda gymnasiet och Kristofer Gren, Hornstulls bibliotek (tidigare Mariaskolan) har skrivit en text som är tänkt att vara ett komplement till SkolbibliotekÖsts tumregler (togs fram av en arbetsgrupp ledd av Lena Lundgren för några år sedan). Texten heter SKOLBIBLIOTEKSVERKSAMHET - förslag till målsättning och arbetsplan för skolbibliotek och kan användas som inspirationskälla när ni skall skriva olika typer av dokument som till exempel handlingsplaner, arbetsplaner, måldokument och liknande.

Sex bokmärken som förklarar skolbibliotekets olika funktioner

Monica Staub Halling vid Adolf Fredriks musikkola, Anna-Birgitta Eriksson från Knutbyskolan i Rinkeby och Christer Holmqvist har gjort sex roliga och pedagogiska bokmärken som på ett enkelt sätt förklarar olika slags skolbiblioteksverksamhet för den oinvidde. På framsidan står en fråga om din egen skolas bibliotek och du kan välja bland flera olika svarsalternativ. På baksidan finns tips och fakta i ämnet. Bokmärkena är lämpliga att dela ut till lärare och annat skolfolk på konferenser och mässor. Allt finns att läsa och ladda ner på föreningens hemsida <http://www.skolbibliotek.se/ost/>

Argument för skolbiblioteksverksamhet

I anslutning till målsättningsdokumentet skrev Eva Fredrikzon också en artikel i förra numret av Östanvinden. Det är en mycket läsvärd artikel om hur skolbiblioteket kan stödja elevers språkutveckling och informationskompetens inte minst genom att samarbeta med lärare och lärarutbildning.

Anette Holmqvist

<http://www.skolbibliotek.se/ost>

Rapport från IASL: s årliga konferens i Lissabon juli 2006

IASL (International Association of School Librarians), arrangerar årligen en stor internationell skolbiblioteks konferens i olika delar av världen. I år gick den av stapeln i Lissabon och samlade runt 500 deltagare från ett 50-tal länder, däribland Anette och jag. Peter Genco från USA som är president för IASL inledde konferensen den 4 juli, just på USA:s nationaldag. Därefter hälsade Lissabons borgmästare och Portugals utbildningsminister Maria de Lurdes Rodrigues oss varmt välkomna till staden och konferensen. Hon talade om skolbibliotekens roll och en skola för alla där skolbiblioteken utgör ett verktyg för lärande. I Portugal bedrivs nu - med finansiellt stöd av staten - framgångsrika skolbiblioteksprogram. Man skapar nätverk ute i regionerna, moderniserar gamla skolbibliotek och lyfter fram goda exempel. Det är viktigt att hitta nya vägar som leder till ett mer dynamiskt användande av skolbiblioteket menade ministern. En inspirationskälla i arbetet är inte minst en konferens av detta slag.

Efter ytterligare en portugisisk inledningstalare kom en av huvudattraktionerna, Ross Todd, som är en av världens främsta skolbiblioteksforskare och verksam vid Rutgers University i USA. Titeln på hans föreläsning var "From learning to read to reading to learn: school libraries, literacy and guided inquiry". Han påpekade den viktiga roll som skolbiblioteket kan spela i skolutveckling. Ross betonade vikten av forskning och att vi skolbibliotekarier följer med i forskningen. Vi skall använda oss av det som av forskarna visat sig vara bäst, det han kallar *evidencebased practice*. Han uppmanade oss att verkligen rannsaka vårt arbete och ta reda på om vi gör det vi borde göra eller om vi gör det vi gör bara av gammal vana. Utan denna självrensning bidrar vi inte till skolutveckling.

Prof. Ross Todd

IASL : <http://www.iasl-slo.org/>

Ross Todd: <http://www.scils.rutgers.edu/~rtodd/>

Carol C. Kuhlthau:

<http://www.scils.rutgers.edu/~kuhlthau/index.htm>

<http://cissl.scils.rutgers.edu/guidedInquiry/guidedInquiry.htm>

Därefter började de många seminarier som man hade bokad i förväg. Konferensspråket skulle vara engelska men alla pratade på sina respektive modersmål och dessa simultantolkades till engelska eller portugisiska. Mitt första seminarium var med en fransyska, där hennes PowerPoint inte fungerade och tyvärr inte heller tolkningen till engelska. Här satt nu en man från Malaysia som inte kunde ett ord franska och som skulle introducera föreläsaren och leda debatten och kände sig ganska förtvivlad. Det är sådant som händer på stora konferenser.

På kvällen var det en välkomstceremoni som borgmästaren stod för i ett vackert hus med en vacker park, där vi minglade runt på ett cocktailparty.

Morgonen därpå fortsatte konferensen med en huvudföreläsare, som följde den tradition som finns i sydliga länder, nämligen att man läser innantill från ett manus en timma på sitt modersmål, alltmedan en tolk simultantolkar till engelska. Blev antagligen en extra sovstund för somliga.

Därefter vidtog de första av ett flertal studiebesök på skolbibliotek. Anette och jag följde med ett femtiotal andra personer till en skola som hade ett ganska bra skolbibliotek med svenska mått mätt. Det är alltid lika fascinerande att se att de vardagsproblem vi har på våra svenska skolbibliotek också finns i andra länder: Hur får man lärarna att använda biblioteket, hur når man alla elever och då särskilt pojkar? Hur får man använda datorerna?

Väl tillbaka från studiebesöket var det lunchdags och vi vandrade - alla 500 konferensdeltagare - till det närbelägna universitetet där vi mot avlämnande av våra matkuponger fick oss en rejäl lunch. Här fanns också stora möjligheter till samtal de andra deltagarna. Vid borden blandades alla möjliga språk och samtalsämnen kring skolbibliotek. Tillbaka för ytterligare en högläsning, nu på franska. Därefter hade jag valt ett mycket givande seminarium, då Barbara Combes berättade om forskning i Australien, där man undersökt den så kallade nätvana generationens informationssökningsbeteende. På samma sätt som bland annat Louise Limbergs forskning visar hade man också här kommit fram till att elever inte är så duktiga på informationssökning som många inklusive de själva tror. De har förmågan att använda nätet men inte alltid hitta och de är dåliga på källkritik. Därför måste både lärare och bibliotekarier vara beredda att stödja och handleda.

Konferensdelt på lunch

<http://www.skolbibliotek.se/ost>

Dags att återvända till vårt närbelägna hotell, där alla svenskar, finländare, italienare och många andra bodde, för att byta om till kvällens galamiddag på stadsmuseet.

Detta blev ett litet problem för några. Denna vecka hade VM i fotboll nått semifinalen och just denna kväll var det Portugal och Frankrike som skulle spela. I Sverige brukar nästan aldrig kultur och idrott kunna förenas, varför några valde att stanna kvar hemma och i stället se matchen. Desto mer glädjande för oss andra som när vi anlände till museet fann tre stycken storbilds-TV uppställda i trädgården i nära anslutning till matborden.

Efter en härlig buffé blev det underhållning och den traditionella auktionen av saker som deltagarna medfört till konferensen. Behållningen från auktionen går till stipendier till skolbibliotekarier i tredje världen för att de skall kunna delta i konferenserna. Under många år har auktionen letts av Ken Brown och han lyckades skapa en god stämning trots att Portugal hade förlorat matchen mot Frankrike.

Auktionsutropare Ken Brown

Prof Carol C. Kuhlthau

De flesta av oss kände oss både utvilade och förväntansfulla då torsdagens inledande talare var ytterligare en av de stora kanonerna, Carol Kuhlthau. Carol är verksam vid samma universitet som Ross Todd och de är också forskningskollegor. Hon har under många år varit något av en guru för många av oss med sin forskning kring vad som händer inuti elever när de skall forska.

Hennes korta definition av informationskompetens var: The ability to access, evaluate and use information. Informationsprocessen och det undersökande arbetssättet är samma sak. Man lär sig när man söker information, inte genom att först söka information och sedan lära sig. Hennes forskning visar att elever behöver stöd och vägledning i sitt lärande. Men hon varnade också för att göra det för mycket (overdo). Vi kan ju inte finnas med överallt. Det gäller att finnas där i de lägen då eleverna verkligen behöver vårt stöd. Frågan om elevernas behov av stöd från vuxna - lärare och bibliotekarier - var förövrigt ett genomgående tema under hela konferensen.

<http://www.skolbibliotek.se/ost>

Det återstod sedan fler högläsningar att lyssna/sova till liksom många givande seminarier.

En dam från Australien berättade om något fantastiskt hon varit med om, nämligen att samarbeta med folkbiblioteket. Många var förundrade att detta gick att göra, något som känns förvånande för en svensk att höra. Vi är ju vana att slåss för motsatsen.

En amerikansk lärare utmanade både kollegor och skolbibliotekarier genom att ifrågasätta mycket av den "forskning" som skolbarn gör som bara staplande av fakta och inget som för barnen vidare. Man skall alltid ställa frågan. Varför vill jag att eleverna skall göra detta? Vad vill jag att de skall lära sig?

Eftersom vi tillbringade nästan all tid tillsammans med deltagarna även på kvällarna fanns det massvis av tillfällen till konkreta samtal. Detta är nästan alltid den största fördelen med den här typen av flerdagarskonferenser.

Därför kändes det som att skiljas från vänner när vi så, efter att ha utbytt visitkort och lovat att hålla kontakten via nätet, vände åter till våra hemdestinationer och ett efterlängtat sommarlov.

Christer Holmqvist

Baylan invigningsstalar

Nationellt centrum för språk-, läs- och skrivutveckling

Den 7 juni kom skolminister Ibrahim Baylan till Myndigheten för skolutveckling för att inviga det centrum för språk-, läs- och skrivutveckling som skall rymmas inom myndighetens lokaler. Centrumets huvuduppgifter blir att - i samarbete med högskolor och universitet - sprida kunskap och lärande exempel och ge aktuell information, liksom att initiera utvecklingsarbeten inom området språkutveckling. Vill du veta mer kan du besöka myndighetens monter C05:40 på bokmässan i Göteborg eller besöka webbplatsen.

<http://www.skolutveckling.se>

<http://www.skolbibliotek.se/ost>

Smått & Gott

Två miniseminarier om skolbibliotek på Bok- och Biblioteksmässan i Göteborg

Torsdag 21 sep 14.30-14.50

SMILE, en utveckling av skolbiblioteken

Gunnel Olsson, Bibi Eriksson och Anette Holmqvist berättar om samarbetet mellan Myndigheten för skolutveckling, Högskolan i Kristianstad och Lärarutbildningen i Malmö kring en gemensam utbildning för skolledare, lärare och bibliotekarier.

Fredag 22 sep 14.00

Vi har en plan!

Kalle Güettler, Olle Wendt och Niclas Lindberg diskuterar hur man skapar en biblioteksplan som blir ett kraftfullt instrument för utvecklingen av skolbiblioteken.

IFLA om skolbibliotek

De flesta av er känner väl till den internationella biblioteksorganisationen IFLA och att de har en särskild skolbibliotekssektion? På webbsidan hittar du IFLA:s guidelines för skolbibliotek, ett nyhetsbrev och ett "School Library Advocacy Kit". Nyhetsbrevet går att ladda ned som pdf-fil och innehåller bidrag från skolbiblioteksverksamma i hela världen. Ett nummer handlar till exempel om skolbiblioteksutbildningar i olika länder. Ladda ner och läs!

<http://www.ifla.org/VII/s11/index.htm>

<http://www.skolbibliotek.se/ost>

Lästips

Sánchez Piñol, Albert: Kall hud

Ska du tillbringa semestern på en ö? Läs då bara den här boken om du garanterat har någon att hålla i handen när du ska somna!

Huvudpersonen är en väderobservatör som ska tillbringa ett år på en ödslig ö bortom allfarvägarna. Han blir ilandsatt med förnödenheter för hela året. Sedan ska fartyget komma tillbaka och plocka upp honom. Den enda ytterligare personen på ön är en fyrvaktare. Den tidigare väderobservatören som ska avlösas är försvunnen. Redan från början anar man att allt inte står rätt till. Det visar sig att de nästan varje natt blir anfallna av monster som kommer upp ur havet. Fyrvaktaren visar sig vara en tämligen ogästvänlig person, men de två på ön blir ändå tvungna att samarbeta för att försvara sig.

Jag brukar inte läsa skräckromaner, men den här tycker jag var en fascinerande bok. Inte minst för det psykologiska spelet mellan personerna på ön. Och funderingarna över vad man själv skulle ha gjort i samma situation?

Bin Ladin, Carmen: En gyllene bur

Författarinnan är uppvuxen i Schweiz, gifte sig med en bror till Usama Bin Ladin och flyttade till Saudarabien. Hon berättar om det instängda livet där. Det var totalt förbjudet för kvinnor att vistas ute på egen hand. Om hon skulle besöka en väninna på andra sidan gatan skulle hon be chauffören att skjutsa henne dit. Inköpen sköttes av chauffören som tog hem varorna för påseende. Kvinnorna fick inte tala direkt med chauffören utan en pojke fick agera mellanhand. Kvinnornas liv rörde sig mest kring tejudningar hos varandra där man visade upp sig i fina klänningar och skvallrade. Hälsotillståndet blev dåligt redan i unga år p.g.a. bristen på motion och övervikt. Anmärkningsvärt är också makens olika beteende när han är hemma jämfört med semestrar i väst. En intressant bok som jag rekommenderar! Den har cirkulerat runt bland en stor del av lärarkåren på min skola.

Lästips förmedlade av Ingrid Bergenudd

International School Library Day
23 oktober 2006

På IASL:s hemsida finns förslag på aktiviteter under internationella skolbiblioteksdagen.

<http://www.iasl-slo.org/isld.html>

<http://www.skolbibliotek.se/ost>

Kalendarium

Bok & Bibliotek
Tema Yttrandefrihet

21-24 september 2006
Göteborg

Mer info:
<http://www.bok-bibliotek.se>

SkolbibliotekÖst
Årsmöte

25 september 2006
Länsbiblioteket, Sthlm

Mer info:
<http://www.skolbibliotek.se/ost/program.htm>

IKT-undervisningen i praktiken

5 oktober 2006
Stockholm

Mer info:
<http://www.skolbibliotek.se/nik/2006.htm>

International School Library Day

23 oktober 2006

Mer info: <http://www.iasl-slo.org/isld.html>

Skolforum
Stockolmsmässan, Älvsjö

30 oktober - 1 november 2006

Mer info:
<http://www.skolforum.com/>

Bokmässan Örebro Slott

17-19 november
Örebro

Mer info:
<http://www.bokmassan.net/>

Andra kalendarier av intresse:

Svensk Biblioteksforening

<http://www.biblioteksforeningen.org/g/almanacka.html>

Svenska Barnboksinstitutet

<http://www.sbi.kb.se/alma.html>

Datorn i utbildningen

<http://www.diu.se/Kalender/default.asp>

Skolbibliotek.se

<http://www.skolbibliotek.se/program.htm>

<http://www.skolbibliotek.se/ost>

Styrelsen:

Ordf: Christer Holmqvist
Mediateket, Stockholm

christer.holmqvist@utbildning.stockholm.se
070-463 39 64

Vice ordf: Eva Fredrikzon
Enskilda Gymnasiet, Stockholm

evfr@enskildagymnasiet.se
08-21 95 32

Sekr: Anita Höglund
Tumba bibliotek, Botkyrka kommun

anita.hoglund@mldata.nu
08-530 629 40

Kassör: Kristofer Gren
Hornstulls bibliotek, Stockholm

kristofer.gren@kultur.stockholm.se
08-508 30 862

Birgitta Wallmark
Mediateket, Stockholm

birgitta.wallmark@utbildning.stockholm.se
070-463 39 67

Ingrid Bergenudd
Kärntorps gymnasium, Stockholm

ingrid.bergenudd@utbildning.stockholm.se
08-508 32 525

Birgitta Forsblom
Salem

bforsblom@hotmail.com

Hanna Johansson
Söderbymalmsskolan, Haninge

hanna.johansson@haninge.se
08-606 74 16

Malin Fransson
Södermalmsskolan, Stockholm

malin.fransson@maria.stockholm.se
08-508 40 950

<http://www.skolbibliotek.se/ost>